ŞCOALA DE ALTĂDATĂ... (I)

Unde ne-am oprit în notiţele precedente?

Ah, da! La gura sobei, şemineul rămânând celora ce-şi sărbătoresc Sfintele Sărbători fie pe plajele Bahamasului, fie prin gheţăriile cu grătar de ren şi tărie de „Absolut" ale Laponiei, reşedinţa lui Moş Crăciun, la care se ajunge prin intermediul a multe mii de euro...

De fapt, „gura sobei" e un fel de a spune, dar amintirile nu sunt eufemisme...

Iată deci şi unul din primele apeluri. Telefonice. (Pe cele din catalog le vom evoca mai târziu.)

- Salutare, bătrâne!

- Salve!

E George. Colegul din clasa întâia primară.

Dumnezeule, cum mai pot schimba vocea unui prieten cei şaptezeci şi patru de ani trecuţi!...

Era mai mic de statură, dar mai mare în ani decât mine. (Familia crezuse că posed toate talentele ca să încep şcoala la şase ani. Din nefericire, se înşelau. Nu vă duceţi la scoală în clasa întâia dacă ştiţi să scrieţi şi să citiţi. Veţi deveni un leneş fără seamăn! Şi, fireşte, un mare încrezut...)

George e unul din cei trei „supravieţuitori" ai şcolii primare pe care îi ştiu. Dar şi singurul cu care ne mai întâlnim. Al treilea este Ea. Nadia, cu un nume de familie pe care cu greu îl puteam reţine sau pronunţa. O fetiţă foarte drăguţă pe care o prindeau bine pistruii, serioasă, un pic distantă, într-un cuvânt - virtuală premiantă. Azi - doctor în ale biologiei, şefa unui laborator

medical foarte important, soţie de academician, pe scurt, un om care nu-şi macină timpul în amintiri. Dintre noi trei, era singura cu un viitor ce putea fi pronosticat cu siguranţă. Al lui George şi al subsemnatului - rămâneau pe seama Moirelor...

Şcoala era un complex pedagogic: Liceul Eparhial de Fete, Şcoala Normală Eparhială de Fete şi Şcoala Primară de Aplicaţie, mixtă. Cu toată apartenenţa de Eparhia Basarabiei, în şcoală nu se punea un accent distinct religios pe învăţătură, poate doar pe condiţiile materiale oferite elevilor. Erau excelente!

Şcoala primară, în care aveam să-mi topesc primii patru ani de muncă era situată în două săli încăpătoare, luminoase, cu parchet şi bănci individuale, cu câte douăzeci şi unu de elevi în fiece clasă, cu toate laboratoarele aferente şi o uriaşă sală de festivităţi, al cărei parchet, poleit zilnic, era transformat de cei mai mici în patinoar, spre disperarea pedagogilor, şi în special al doamnei directoare, Elena Alistar. Vă spune ceva numele?!...

Complexul, situat în vârful colinei de deasupra gării, era alcătuit din cele mai mari clădiri ale provinciei. (În '41, retrăgându-se, sovieticii au distrus toate construcţiile...)

Prima noastră învăţătoare, domnişoara Rusu, avea să citească - prima! - catalogul a două clase ce împărţeau între ele una din săli - întâia şi a treia. Vai, memoria, memoria! Ce puţine mai ţin minte! Poate doar - din clasa mea - Ludmila, o blondă frumoasă şi mereu zâmbitoare, Rita Chirilov, o brunetă cu tunsura carré, ca japonezele de azi, cea mai înaltă din clasă şi, poate, cea mai cu vino-ncoace, dar un vino-ncoace aristocratic, rece... (Pe unde-or fi acum?) Nadia, originala şi foarte serioasa de care am vorbit mai sus... Dintre băieţi - George, literatul şi sportsmenul acum pensionar, apoi Volik, un rus foarte lunecos şi hâtru, vorbind o românească perfectă, Ludovic Balogh, un ungur a cărui apartenenţă etnică era trădată de accent... Şi, fireşte, Petrică Stratan, cu care făceam întotdeauna drumul de la şcoală, discutând mereu despre aventurile piticilor noştri, pe care, chipurile, îi aveam ascunşi acasă. (Abia acum îmi dau seama că, în ce mă

priveşte, discuţiile acestea erau exerciţii de scriere a beletristicii de ficţiune, cu care mai încerc să-mi fac de cap azi...)

Unde or fi acum toţi aceştia, ba şi acei care, să mă ierte Cel de Sus, nu-i mai aflu prin memorie?...

Nadia şi George, singurii ce mai sunt azi în acest oraş, nu şi-au părăsit locurile natale în vremile de restrişte. Dar dacă ea s-a realizat prin învăţătură asiduă, drumul lui George a fost ceva mai sinuos. Dăruindu-se sportului, anume sportului de performanţă (a fost campion al republicii la tenis, la atletism, la fotbal, la baschet şi la mai ştiu care probe!), el a fost nevoit să mai muncească şi la refacerea oraşului, să lupte şi cu rigorile Universităţii, ca până la urmă să se vadă om împlinit. Dar, cum la noi a fi împlinit înseamnă să nu mai interesezi pe nimeni, s-a văzut până la urmă şi ultimul la pensii, şi trecut cu vederea de departamentele sportive cărora, în tinereţe, le-a făcut cinste.

De unde avea să ştie micul elev al Şcolii de Aplicaţie, copilul de muncitori Gheorghe Nedbaliuc, că primul premiu încasat prin anii '44, după un meci de baschet câştigat pentru Moldova, adică o pereche de chiloţi, va fi şi drapelul ce şi l-ar putea înălţa acum ca veteran?...

Dar să revenim la trecut.

Foarte curând, prima noastră învăţătoare a fost înlocuită de domnişoara Grancovschi, o femeie care ştia să pună tot sufletul în cei pe care-i avea în grijă. Absolventă şi ea a acestei instituţii, ţinea prea mult la tradiţiile şcolii în care acum preda. Şi una din marile ei realizări a fost limba în care vorbeau la finele studiilor elevii, largile lor cunoştinţe în ale culturii generale. Nu-mi pot imagina că vreunul din cei educaţi de ea şi-ar permite, asemenea conducătorului Rusiei de azi, o astfel de „perlă": „Constituţia este *temelia fundamentală* („fundamentalnaia osnova!") a ţării"...

Din fericire, şi unele din şcolile noastre superioare au avut norocul s-o aibă printre pedagogi pe învăţătoarea noastră, a celor de la Şcoala Primară de Aplicaţie, despre care vom mai scrie câte ceva...

ŞCOALA DE ALTĂDATĂ... (II)

Mai stăm la gura sobei? De fapt, ce ne-ar putea opri? Numai preţul unei gigacalorii. Dar să mai uităm de termocom, au şi ei problemele lor: în toată lumea se ieftineşte benzina, la noi – se scumpeşte gazul... Cu alte cuvinte, avem drumul nostru, chiar dacă sfârşeşte în şanţ...

Complexul pedagogic fondat şi tutelat de Eparhie, în fond laic până în pânzele albe, era un fel de rezervaţie păzită doar de moralitatea acelor vremuri: pentru cei mici, pampasuri şi junglе, pentru liceene – un parc natural predispunând la melancolii, pentru cele de la normală – un nou Nazaret, iar pentru corpul didactic – multă şi plăcută bătaie de cap. Situate, cum ziceam, pe colina de deasupra gării, vecine cu atelierele mecanice Mocanu, cu fabrica de cărămizi, cu brutăria şi ceainăria Iurescu, şi, mai ales cu nu prea bine famata mahala Melestiu – cele câteva zeci de hectare simbolic îngrădite nu erau „tabu" pentru orăşeni, decât că orăşenii erau bine-crescuţi, respectau atmosfera creată parcă special pentru buna educaţie a progeniturilor. Puţinii intruşi erau micile haimanale din Melestiu, care, cu ajutorul praştiilor, vânau ciorile şi stăncuţele ce populau din belşug locurile. George îmi zicea că păsările acestea completau meniul nevoiaşilor... Posibil. Pe vremuri, nu erau atâtea gunoaie şi gunoişti pe la noi.

(Încerc pe o clipă să-mi imaginez cum ar fi arătat în zilele noastre acest colţişor de rai: pe bănci şi sub – sticle şi ambalaje de tot soiul, pe toţi pereţii inscripţii de soiul *Vasea* + ... Dar, mai bine s-o lăsăm...)

De la poartă, unde se afla și reședința doamnei directoare, ducea o scară de cărămizi roșii cu zeci de trepte și boschete de trandafiri până la corpul principal cu normala și liceul, iar ceva mai la o parte – un macadam pentru cei de la primară și pentru liceenele externe. Pe macadamul acesta urcam în fiece dimineață pe lângă mica uzină electrică ce alimenta complexul. De ce am amintit anume acest punct de pe drum? Pentru că, odată cu noi, elevii, pășea pe aici și profesorul nostru de religie, părintele Alexandru Cristea, a cărui melodie la cuvintele altui ierarh este cântată în zori la toate posturile noastre de radio și televiziune: imnul de stat! (Săracii ateiști comuniști! Ce zile au ajuns: să schimbe *infernaționala* lor pe produsul intelectual a doi popi!)

Cele cinci-zece minute cât ținea calea până la uzină (unde părintele se oprea de obicei ca să mai vorbească cu mecanicul) erau un prilej pentru dânsul să mai păstorească „turma" sa, gălăgioasă și mereu curioasă, de unde ora săptămânală de religie devenea cotidiană și, fără discuție, plină de miez... În '42 sau '43, la înmormântarea tânărului și frumosului bărbat și diacon Alexandru Cristea, au curs lacrimi amare din ochii multor adolescenți, foștii lui elevi...

N-are niciun rost să vorbesc despre procesul educațional, era cel general în țară. Și era elaborat nu de un viceprim, fost profesoraș de limba rusă undeva la țară, ci de o serie de mari figuri în ale pedagogiei în decursul a multe zeci de ani! Iar aici procesul creștea în nivel și datorită foarte competentelor cadre didactice și condițiilor materiale. Din care pricină se vorbea despre școala aceasta ca despre una elitară. Nu era. Avea aceeași structură ca oricare alta. Iar absolvenții și absolventele cursului complementar (cei trei ani de învățământ practic de după obligatoriile patru primare) însemnau un foarte calificat contingent de muncitori pricepuți în felurite domenii.

Dar... „bărbații" școlii erau obligați să poarte șorțuri ca și fetele... Un fel de rochițe până la genunchi, din stambă albă cu linii negre pe verticală, cu guleraș alb și funde roșii. Cum nu era

încă moda ca băieții să poarte pantaloni lungi, prin clasa a doua-a treia, când orice copil începe să-și conștientizeze sexul, băieții mai îndrăzneți își scoteau după lecții uniformele, ca să evite înjositorul „Ei, fetițo!" cu care li se adresau elevii de la școlile unde nu se purta așa ceva.

Însă e vorba de singura amintire neplăcută din anii aceia de grație. În rest... terenuri sportive de tot soiul, mi-o amintesc și acum pe doamna Costinescu, profesoara de gimnastică și mama unei colege – Sanda, o alintătură capricioasă, dar frumoasă foc... Cred că ascendența lui George în sportul de performanță a pornit anume din școala aceea, unde surplusurile de energie ale copiilor erau bine dirijate, ca să se poată vorbi de ei ca de niște elevi exemplari.

Nu cred că se poate vorbi de o libertate absolută, orice individ, cât de liber s-ar considera, este dependent în ultimă instanță de amintiri. Am glumit odată că voi începe să-mi scriu memoriile când voi scăpa de amintiri. Ca glumă – mai merge, dar... Când te lași copleșit de amintiri, nu poți, uneori, să fii obiectiv cu prezentul. Și cu toate acestea, când îmi amintesc orașul de atunci, o așezare nu chiar măruntă – peste o sută de mii de capete – unde majoritatea locuitorilor se cunoșteau între ei cel puțin din vedere, fără ambuteiaje, fără televiziune și alte atribute ale civilizației, dar unde la numai cincisprezece ani de la eliberare se vorbea o românească perfectă (deși apăreau multe publicații în rusă!), mă gândesc că rolul cel mai mare în întoarcerea la identitatea națională l-a jucat școala. Va juca același rol și școala de azi? Sunt semne că da!

Se vorbește mereu despre „cei șapte ani de acasă" și, din nefericire, mulți dintre copiii noștri ne dau dese ocazii ca să ne gândim la perioada aceea. Cam lipsesc cei șapte ani. Ritmul vieții ce-o ducem, goana veșnică pentru a asigura existența familiei nu ne prea lasă timp pentru copii. Îi lăsăm (mai ales în vremea de la urmă, cu Spaniile și Italiile dătătoare de bani!) fie pe seama bunicilor, fie a străzii, fie a televizorului... De multe ori nu sunt

cei mai buni educatori. De aici şi rolul uriaş ce revine şcolii. Dar investim destul în şcoală? Răsplătim cât de cât munca învăţătorilor?

Cunoaşteţi răspunsul...

...Acum câţiva ani, am întâlnit-o la Bucureşti pe „alintătura şi capricioasa" Sanda Costinescu. Profesoară universitară, pensionară. Am râs amândoi amintindu-ne de unele mofturi ale ei de pe vremuri. „Ştii, mi-a zis, copilăriile trec. Rămâne Şcoala!"

Rămâne.

Cum a rămas în George Nedbaliuc, licenţiat în litere, veteran-sportsmen, dar mai întâi, absolvent al Şcolii Primare de Aplicaţie, care la cei şapte ani de acasă i-a adăugat modestie şi voinţă...

Cum a rămas în Nadia Jivodarenco, acum dna Gherman, doctor în biologie, şefa unuia dintre cele mai importante laboratoare din ţară, căreia Şcoala de Aplicaţie i-a adăugat tenacitate, înţelepciune şi drăgălăşenie. Şi niciun pistrui în plus!

Şi cum a rămas şi în autorul acestor rânduri, pe care Şcoala numită l-a învăţat nu numai să citească, dar – de bine, de rău – să şi scrie...

DISCUTÂND LA O CAFEA

Circulă prin oraş zvonul (nădăjduiesc că bârfa!) precum că puterea are de gând să înalţe un monument Marelui Logofăt al lui Ştefan cel Mare şi al lui Bogdan III – Ionică Tăutu (Tăut), primul diplomat al Moldovei care a băut cafea la Poartă cu însuşi Padişahul. Se zice că luând în mână ceşcuţa cu licoarea neobişnuită, a închinat-o mai întâi Sultanului, apoi a dat-o de duşcă cum ar fi băut o ulcică de ţuică, opărindu-se bine de tot. Fapt care nu l-a făcut nici să clipească din ochi, ducând la bun sfârşit tratativele cu osmanii.

Dacă zvonul nu-i simplu zvon, nasc două probleme: cui înălţăm totuşi memorialul? Logofătului care a dat dovadă de nemaipomenită prezenţă de spirit? Sau cafelei – băutura exotică înghiţită pentru prima oară de un diplomat mioritic? Gurile rele spun că odată ce avem deja un Turn Eiffel dedicat lui Badea Mior (imaginaţi-vă: Mior Ciobanu, Miorel Călinescu!), am putea rezolva dilema conferindu-i diplomatului Insigna de Onoare post-mortem, iar semnul de recunoştinţă mioritică băuturii otomane să fie întruchipat de sculptura unei capre, mare producătoare indigenă de cafea boabe...

Şi, în general, trebuie să recunoaştem cinstit că oraşul în care ne-a fost scris să locuim este cel mai mare generator de surprize – fie ele istorice, filologice sau aşa, pur şi simplu.

Scria un poet din urss: „Noi zicem partid, / Presupunem Lenin." Adică „una spunem, alta fumăm". S-a sfârşit urss-ul. Şi şeful statului, şi ministrul lui de externe cer, în sfârşit, la tot felul de întruniri internaţionale, retragerea trupelor ruseşti din Moldova.